

Redactioneel

Nederland kent een traditie op het gebied van het onderzoek naar cultuurparticipatie. Meer dan vijftig jaar geleden was het de Amsterdamse wethouder Emanuel Boekman die het vraagstuk van de culturele verheffing van de arbeidersklasse tot een van de onderwerpen maakte van zijn dissertatie *Overheid en kunst in Nederland* (1939). Na de oorlog staat als voornaamste baken het artikel 'De sociale cultuurspreiding' van mevrouw H.M. Langeveld, dat in 1962 verscheen in de bundel *Drift en koers*. In de daaropvolgende decennia bleven thema's als 'kunst en samenleving' of 'kunst en maatschappij' in het centrum van de sociologische aandacht staan. Nog steeds kan de sociale cultuurspreiding zich verheugen in de warme belangstelling van wetenschappelijke onderzoekers. Naast een meer kwantitatieve benadering van de kant van de beleidsmakers, gaat het in het onderzoek naar cultuurparticipatie onverminderd om inzichten in de sociale samenstelling van het publiek. Vreemd genoeg is de vraag hoe mensen zich in de concert en theaterzaal gedragen nauwelijks onderwerp van studie geweest. Over dit bijzondere aspect van cultuurparticipatie schrijft Cas Smithuijsen in het eerste artikel van het *Boekmancahier*. Het gedrag van concertbezoekers is de afgelopen eeuwen ingrijpend veranderd, de gedragsregulering lijkt stringenter geworden. Wat voorheen was toegestaan, wordt tegenwoordig als onbetamelijk ervaren. De gedragsrestricties namen toe; het begon met een verbod op in en uitlopen tijdens de concerten, beperkingen omtrent praten, drinken of roken, later volgde een veto op bewegen, rondkijken en -recentelijk - op hoesten. Het disciplineringsproces in de concertzaal lijkt het resultaat van een verbond tussen de betrokkenen op het podium en een groep *connaisseurs* in de zaal. Dit professionele regime waakt niet alleen over de kwaliteit van de muziekkuitvoeringen maar bepaalt ook de omgangsvormen in de concertzaal.

Een geheel ander aspect van onderzoek naar cultuurparticipatie komt aan de orde in de bijdrage van Wim Knulst, hoofd van de afdeling Vrije Tijd, Media en Cultuur van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Het SCP begon in 1974 met systematisch onderzoek naar, wat genoemd werd, 'het sociale en culturele facet' van het beleid van de rijksoverheid. Tastbaar resultaat was (en is nog steeds) het tweejaarlijkse *Sociaal en cultureel rapport* waarin verslag wordt gedaan van de veranderingen in de levensstandaard van de Nederlandse bevolking en de eventuele effecten van het gevoerde beleid op sociaal en cultureel terrein. Wim Knulst schrijft over vijftien jaar onderzoek van het SCP op het gebied van de cultuurparticipatie en het cultuurbeleid. In het artikel ligt het accent op drie thema's: de ongelijkheid in de cultuurparticipatie, de veranderingen in de wijze van cultuurparticipatie en de (gebrekkige) samenhang tussen cultuur en mediabeleid. De auteur concludeert dat de rechtstreekse invloed van het SCP op het cultuurbeleid is achtergebleven bij de naïeve verwachtingen die leefden bij de oprichting in het begin van de jaren zeventig. Toen ging het primair om het opsporen van 'knelpunten' en 'tekorten' in de samenleving en bestonden er grote verwachtingen omtrent een sturende overheid en de 'maakbaarheid' van de maatschappij.

In het artikel van Oliver Bennett, docent aan de Leicester Polytechnic, staat het Britse cultuurbeleid centraal. Ook in deze bijdrage wordt aandacht besteed aan de cultuurparticipatie. Ook in Groot-Brittannië staat in het beleid van de jaren zeventig de toegankelijkheid van de kunst voor alle lagen van de bevolking centraal, in het daaropvolgende decennium wordt met dit uitgangspunt gebroken. Kunst wordt dan gedefinieerd in puur economische termen. Bennett gaat na wat de consequenties van deze

beleidsombuiging zijn geweest voor de produktie en de afname van kunst. Hij stelt onder meer vast dat Britse kunstinstellingen door een ontoereikend beleid het slachtoffer dreigen te worden van de felle concurrentie van de cultuurindustrie.

In *Discussabel* twee artikelen waarin verschillende aspecten van de internationalisering van de cultuur aan de orde komen. De bijdrage van Adriaan van der Staay, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau, is een integrale weergave van een lezing voor *the third East-West round table on cultural research* in Moskou op 24 april 1991. Het artikel van de Vlaamse journalist Paul Belien is een bewerking van zijn referaat voor het symposium *Cultuur zonder grenzen* dat op 10 april jongstleden door de studievereniging Europese Studies van de Universiteit van Amsterdam werd georganiseerd.

In de *Onderzoeksberichten* wordt zoals gebruikelijk ruim aandacht besteed aan het lopende (kunst)onderzoek aan universiteiten en hogescholen. Naast de *Boekbesprekingen*, een *Agenda* en *Reacties* op eerdere publikaties in het *Boekmancahier*, vindt men in de rubriek *Onderwijsberichten* het integrale rapport van de jury van de *Boekmanscriptieprijs 1990* die op 21 juni jongstleden in het Amsterdamse Felix Meritis werd uitgereikt. De prijs ging naar twee studenten die afgestudeerd zijn aan faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen van de Universiteit van Amsterdam. Mir Wermuth (communicatiewetenschappen) schreef een scriptie over de hiphopcultuur in Nederland onder de titel *Clockin' knowin' what time it is*. De scriptie van Bregtje van der Haak (internationale betrekkingen) had als onderwerp *Permanente culturele vertegenwoordiging en buitenlands cultureel beleid*.

De redactie

Bibliografische gegevens
Zonder auteur (1991) 'Redactioneel'. In:
Boekmancahier, jrg. 3, nr. 9, 252-253.